

252568

Ferdowsi, the Mongols and the History of Iran

ART, LITERATURE AND CULTURE FROM
EARLY ISLAM TO QAJAR PERSIA

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

Studies in Honour of Charles Melville

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	252568
Tas. No:	

Edited by
Robert Hillenbrand, A.C.S. Peacock
and Firuza Abdullaeva

I.B. TAURIS

LONDON · NEW YORK

Published by I.B. Tauris & Co. Ltd
In association with the Iran Heritage Foundation

2013

7

idris imadiddin (091227)
ismailiye (091855)

*Idris 'Imad al-Din and medieval
Ismaili historiography*

Farhad Daftary

12 Nisan 2017

Until the middle of the twentieth century, the Ismailis, representing a major Shi'i Muslim community, were studied and judged almost exclusively on the basis of evidence collected or fabricated by their detractors. Consequently, they were persistently misrepresented and a host of myths and legends circulated about their teachings and practices. In fact, in Sunni polemics, the Ismailis were depicted as the arch-enemy of Islam, aiming to destroy Islam from within. The breakthrough in modern Ismaili studies occurred with the recovery and study of a large number of genuine Ismaili texts – manuscript sources which had been preserved in numerous private collections and copied throughout the centuries in the Yemen, Syria, Persia, Central Asia and India. This progress, amounting to a revolution, was initiated in the 1940s and has been continuing at an unabated pace ever since. Many Ismaili texts have now been edited and studied, shedding light on different aspects of Ismaili history and thought, and also enabling a better understanding of the rich intellectual heritage of the Ismailis in both Muslim and Christian-European milieus. The findings of modern scholarship in Ismaili studies make this field of enquiry particularly fascinating in its own right.¹

Ismaili historiography has had its own distinctive features and evolution, which have been closely related to the very nature of the Ismaili movement and the changing political fortunes of the Ismailis during the various phases of their history. Outside the territories of their states, the Ismailis were frequently persecuted by their numerous enemies, necessitating the strict observance of *taqiyya* or precautionary dissimulation by them. Furthermore, the Ismaili *dā'īs*, or religio-political missionaries, who were trained as theologians and at the same time functioned

İdrīs 'Imād al-Dīn

02 Kasım 2018

İdrīs 'Imād al-Dīn b. al-Ḥasan al-Qurashī (d. 872/1468) was nineteenth in the chain of Ismā'īlī-Fāṭimid-Ṭayyibī *dā'īs* (agents of the religio-political mission called the *da'wa*), who were vicegerents of the Concealed Imāms (the full title is *al-dā'ī al-mullaq*, "the *dā'ī* with absolute authority"). An able religious, political, and military leader, he was also an eminent historian, poet, and theologian.

1. LIFE

İdrīs was born in 794/1392 in the citadel of Shibām, in the Ḥarāz Mountain region of Yemen, into a family of *dā'īs* whose line stretched back to the fifth incumbent, 'Alī b. Muḥammad b. al-Walīd al-Qurashī al-'Abshamī al-Anf (d. 612/1215). At the time of İdrīs's birth, his grandfather, 'Abdallāh Fakhr al-Dīn (d. 809/1406–7), was the sixteenth *dā'ī*; he was followed by İdrīs's father, al-Ḥasan Badr al-Dīn I (d. 821/1418), the seventeenth *dā'ī*, then by İdrīs's uncle, 'Alī Shams al-Dīn II (d. 832/1428), the eighteenth *dā'ī*. It was presumably from them that İdrīs acquired his formidable body of knowledge. From a young age, he was active in the service of the Ṭayyibī *da'wa* (the Ṭayyibīs are a community of Shī'ī Muslims who belong to the Musta'li branch of the Ismā'īlīs and trace their religious and literary heritage to the Fāṭimid Imām-caliphs of North Africa and Egypt).

Upon the death of 'Alī Shams al-Dīn II, İdrīs became the nineteenth *dā'ī*. During the forty years of his reign, İdrīs lived first in the citadel of 'Arās, whence he allied with the Ṭāhirids of Mīqrāna and Zabīd (r. 858–923/1454–1517) and fought several battles against the Zaydī *imāms* of Ṣan'a'. In 840/1436–7, the region was

struck by a plague in which many leaders of the *da'wa*, including several of İdrīs's relatives, died. He returned to Shibām, where he lived the rest of his life. Like his predecessors, İdrīs regulated *da'wa* affairs in India. He is credited by the Indian Ṭayyibī scholar Khawj b. Malak (d. c.1021/1612), in *Sitt Rasā'il* (fols. 14–6), and by Shaykh Quṭb (d. 1826), in *Muntaza' al-akhbār* (173–4), with early planning for the transfer of the *da'wa* seat from Yemen to India, which would take place almost a century later.

İdrīs died in Shibām on 19 Dhū l-Qa'da 872/10 June 1468, at the age of seventy-six (Ḥasan b. Nūḥ, 1:250). His line retained the position of *dā'ī* for another two generations: he was succeeded by his sons, the twentieth *dā'ī*, al-Ḥasan Badr al-Dīn II (d. 918/1512) and the twenty-first, al-Ḥusayn Ḥusām al-Dīn (d. 933/1527), followed by his grandsons, the twenty-second *dā'ī*, 'Alī (b. al-Ḥusayn) Shams al-Dīn III (d. 933/1527), and the twenty-third, Muḥammad (b. al-Ḥusayn) 'Izz al-Dīn I (d. 946/1539), the last Yemeni incumbent, who, at his death, transferred his authority to the first Indian *dā'ī*. İdrīs's mausoleum in Shibām, rebuilt in 1431/2010 by the fifty-second (Indian) *dā'ī* Muḥammad Burhān al-Dīn (d. 2014), is regularly visited by Ṭayyibī Bohra pilgrims from both Yemen and India (the Bohra are a community of Indian Muslims who subscribe to the Ṭayyibī branch of Ismā'īlī Shī'ism) [Illustrations 1 and 2].

2. WORK

Notwithstanding other pressing duties, İdrīs spent much of his time teaching and writing books that would become foundational works of the Ṭayyibī *da'wa*. His favoured spot for writing was by a pond just below Shibām called Birkat Jawjab,

111 - 114

idris imaduddin

0248 'Imād al-Dīn, Idrīs b. al-Ḥasan.
[‘Uyūn al-aḥbār wa-funūn al-āṭār. 5]
Tārīḥ al-dawla al-fāṭimīya bi-l-Maḡrib : (al-Mahdī,
al-Qā’im, al-Manṣūr, ṭawra Abī Yazīd) min Kitāb
‘Uyūn al-aḥbār wa-funūn al-āṭār / li-Idrīs ‘Imād al-
Dīn al-Qaraṣī. - Tūnis : Al-Ittihād al-‘Āmma al-
Tūnisī, 1981. - 357 p. ; 24 cm
Bibliografía. Índice
1. Fatimies - Magreb - S.X I. Título.
946.1"09"
ICMA 4-47768 R. 48849
Procedente de la Biblioteca de Braulio Justel
(2004)

19 HAZ 2007

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKUMAN

05 NISAN 2005

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKUMAN

Da'wat in Yemen, as based on the Dā'i Idrīs 'Imād u'd-Dīn's Kitāb
Zahr u'l-Ma'ānī and Other Works" (Ph.D. thesis, University of Lon-
don, School of Oriental Studies, 1931). pp. xxii + 260. idris imaduddin

05 NISAN 2005

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKUMAN

- Qutbuddin, Bazat Saifiyah. "A Section from the 'Uyūn al-Aḥbār wa Funūn al-Āṭhār (Volume VII) of Dā'i Idrīs 'Imād al-Dīn (d. 872/1468) and the Succession Controversy following the Death of the Fatimid Caliph al-Mustanshir: The Claims of the Musta'liyya and the Nizāriyya" (M.A. thesis, American University in Cairo, 1993).

06 NISAN 1995

1-091854 ISMAILIYYE
2-091227 IDRIS IMADUDDIN

IDRIS 'IMAD al-DIN ibn al-ḤASAN al-QURASHI al-DĀ'Ī al-KUTLAQ. ادریس عماد الدین بن الحسن القرطبي، الداعي المطلق

- عين الاخبار وتون الاثار / تالیف الداعي المطلق ادریس عماد الدین القرطبي، ...
- Uyun al-akbar. بیروت، ۱۹۷۲ - ۲۱ ص

"Uyūn al-aḥbār wa funūn al-āṭār". [8° 02g.2944(10)
"Jama'iyye."
(origines-13e s. ...)

2

IDRIS 'IMAD al-DIN ibn al-ḤASAN al-QURASHI al-DĀ'Ī al-KUTLAQ. ادریس عماد الدین بن الحسن القرطبي، الداعي المطلق
- عين الاخبار ... [8° 02g.2944(10)

السج الرابع / تقديم وتحقیق ... مصطفی غالب - بیروت : دار التراث الفاطمي، ۱۹۷۲.
- XIX-436-Vip.: fac-sim. (Fatimid Series ; 10 = [8° 02g.2944(10)

3

IDRIS 'IMAD al-DIN ibn al-ḤASAN al-QURASHI al-DĀ'Ī al-KUTLAQ. ادریس عماد الدین بن الحسن القرطبي، الداعي المطلق
- عين الاخبار ... [8° 02g.2944(10)

---Ed. par Muṣṭafā Ḡalīb. - Introd. en anglais. - Index p.405-425. - Acq.6517-75.

319 تاریخ / ادب / العهد الفاطمي

ادريس (عماد الدين الداعي)، ت. 872هـ /

IDRIS IMADUDDIN

م. 1468

خطب ورسائل للخلفاء الفاطميين 91227

إبان ثورة أبي زيد (323 /

336 هـ . 934 / 947 م)

تحقيق : محمد اليعلاوي .

نشر : في الحياة الثقافية . 1979 / 5 . ص ص .

164 ، 138

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKUMAN

الاسهام الفرنسي في تحقيق التراث المخطوط : فهرس تحليلي بالنشرورات المحفظة في تونس والصادرة خلال الفترة 1860 - 1989 / اعداد عبد الرماب الدخيل - تونس المؤسسة الوطنية للترجمة والتحقين والدراسات ، بيت الحكمة ، 1990 (تونس : دار الغرب الاسلامي) 142 ص ، 24 سم - (فهرس ومراجع : تحقيق النصوص) - سترور : د.م.ك. 8 . 45 - 911 - 9979 . IR.CICA : 38215

س. 95

10 NISAN 2003

56-15

Biobibliography of Ismā'īlī Literature

by
ISMAIL K. POONAWALA

ISLAM TARİH SANAT
ve KÜLTÜRÜ ARAŞTIRMA
MERKEZİ - İSTANBUL 227

297.62 016
P.O. B

Associate Editor

Teresa Joseph

Gustave E. von Grunebaum Center for Near Eastern Studies
University of California, Los Angeles

UNDENA PUBLICATIONS Malibu, California

Husayn b. al-Ḥasan

Husayn died on 10 Ramaḍān 823/18 September 1420 in Ta'izz.

SOURCES

- A. Burhānpūrī, *Muntaza'*, II, 71.
B.1 Ivanow: *Guide*, 61; *Ism. Lit.*, 76-77 (No. 1).

WORKS

1. قصيدة في الرد على الزيدية
Poem in refutation of Zaydīs.

Sharaf (or Sharīf) al-Dīn Ja'far b. Muḥammad b. Ḥamzah b. al-Ḥasan al-Mahfūzī al-Wādī'ī

Sharaf al-Dīn died on 3 Dhū al-ḥijjah 845/14 April 1442.

SOURCES

- A. Majdū', *Fihrist*, 49-50, 137-8, 152 (Nos. 1-3).
Ṭayyib Zayn al-Dīn, *Risālah*, as cited in Fyze, "Study of the literature," 247 (No. 1).
B.1 Ivanow: *Guide*, 61-62; *Ism. Lit.*, 77.

WORKS

1. كتاب الوعظ والتشويق والهداية إلى سوا الطريق
For contents of *Kitāb al-wa'z wa-al-tashwīq* see Majdū', *Fihrist*, 49-50.
MSS. Fyz 132-3 (Goriawala, 105-6); Ibr; Qay: 1, DC 1227; 11, n.d.; Qur; Wak: 1, DC 1314; 11, DC 1328.
2. الرسالة الموقظة من نوم الغفلة والسنة في صيام الأيام المفضلة في السنة
Majdū', *Fihrist*, 137-8, states that according to the colophon in the copy of this treatise, *R. al-mūqīzah*, transcribed by Sayyidnā Yūsuf b. Sulaymān b. Ḥasan b. Nūḥ b. Ādam al-Hindī [Bharūchī], which in turn was copied from the autograph, it was read to the then *dā'ī* Idrīs 'Imād al-Dīn b. al-Ḥasan on 14 Dhū al-ḥijjah 840 and corrections were incorporated.

MSS. Baj; Ham; Ism. Ass.; Kin, DC 1252; Qay, DC 1260, ascribed to 'Alī b. Ḥanzalah on the title page, 11, DC 1292; Qur; Wak, DC 1292.

Excerpts. H. Hamdani, ed., in "Rasā'il Ikhwān aṣ-ṣafā'," 299.

3. رسالة الإبانة والتصريح في معنى صلاة التسيح

For contents of *R. al-ibānah wa-al-taṣrīḥ* see Majdū', *Fihrist*, 152.

MSS. Baj; Fyz 131 (Goriawala, 104-5); Ibr; Ism. Ass.; Kin, DC 1248; Qay, DC 1256; Qur, DC 1261; Tübingen; Wak: 1, DC 1292; 11, DC 1311; 111, iv, n.d.; Yaman 1 (Cat., 1).

'Alī b. al-Ḥasan b. 'Abd Allāh b. 'Alī b. Muḥammad b. Ḥātim b. Ḥusayn b. 'Alī b. Muḥammad b. al-Walīd

'Alī was the brother of the nineteenth *dā'ī*, Idrīs 'Imād al-Dīn, and died during the latter's lifetime.

SOURCES

- A. Burhānpūrī, *Muntaza'*, II, 92 (No. 1).
Muḥammad 'Alī *Mausim-i bahār*, III, 142.

WORKS

1. در الـدريـة

Idrīs 'Imād al-Dīn b. al-Ḥasan b. 'Abd Allāh b. 'Alī b. Muḥammad b. Ḥātim b. Ḥusayn b. 'Alī b. Muḥammad b. al-Walīd [Idrīs; Idrīs 'Imād al-Dīn]

Idrīs 'Imād al-Dīn, the last great exponent of the Ismā'īlī *da'wah* in Yaman, was born in 794/1392 in the fortress of Shibām, a high peak of Mount Ḥarāz and a stronghold of the Ismā'īlīs. He succeeded his uncle 'Alī b. 'Abd Allāh as the nineteenth *dā'ī* in 832/1428. Besides being a versatile author he was a politician and a warrior; he fought several battles against the Zaydīs thereby regaining control of several fortresses. He also took special interest in the *da'wah* of India and prepared the way for its gradual transference there. He died on 19 Dhū al-qa'dah 872/10 June 1468.

الرحمن، الدرر الفاخرة بمآثر الملوك العلويين الزاهرة، الرباط 1960 • الفيض، محمد، جمهرة الأولياء وأعلام التصوف، القاهرة 1971، ج 1 • الجعفري، صالح، المنتقى النفيس في مناقب قطب دائرة التقديس سيدي أحمد بن إدريس، القاهرة 1395 هـ • النبھاني، يوسف، إسماعيل، جامع كرامات الأولياء، القاهرة، 1329 هـ • البغدادي، إسماعيل، باشا، هدية العارفين، بيروت د. ت، دار إحياء التراث العربي، 186/1 • الزركلي، خير الدين، الأعلام، ط 14، بيروت 1999، دار العلم للملايين، 95/1 (وفيه ولادته سنة 1172 هـ / 1758 م).

د. حسن جلاب

كلية اللغة العربية - مراكش - المغرب

د. دريد عبد القادر نوري

جامعة الموصل - العراق

وفي العقيدة له رسالة: 6 - شرح عقيدة الشافعي.

أما في مجال الأحزاب والأوراد فقد ألف الكثير منها: 7 - الحزب السيفي 8 - الحزب المغني 9 - الحصون المنيعه 10 - روح السنة 11 - النفحات الإلهية 12 - أسماء الله الحسنى وغيرها كثير.

المصادر والمراجع

• ابن إدريس، أحمد، الدرر الدقيقة المستخرجة من بحر الحقيقة، مخ. بدار الوثائق القومية بأم درمان، متنوعات تحت رقم 1/198/2633 • م. ن، المورد الأسنى في شرح أسماء الله الحسنى، المصدر والمكان السابق 1/226/2866 • م. ن، الفيوضات الربانية بتفسير بعض الآيات القرآنية، القاهرة د/ت • م. ن، مناظرة أحمد بن إدريس وفقهاء النجدية، القاهرة 1937 • م. ن، النفحات الكبرى (القاهرة: 1971) • ابن زيدان، عبد

إدريس، عماد الدين بن الحسن بن عبد الله

(.... هـ / م - 872 هـ / 1467م)

أسرة الوليد القرشي التي قادت الدعوة الطيبة في اليمن لأكثر من ثلاثة قرون. لم ترد له ترجمة في كتب التراجم المعروفة، ولكنّ الداعي الهندي قطب الدين سليمان جي برهانپوري (ت 1241 هـ / 1826م) أورد له في كتابه «منتزع الأخبار» في أخبار الدعوة

عماد الدين إدريس بن الحسن بن عبد الله بن علي بن الوليد الأنف، الداعي المطلق التاسع في سلسلة الدعوة الطيبين في دور السّتر الثاني الذي أعقب وفاة الإمام الفاطمي الأمر بأحكام الله واستتار ابنه الإمام الطيب بن الأمر، ويرجع نسبه إلى

موسوعة أعلام العلماء و الأدباء العرب المسلمين، مج 1،

بيروت 1425/2004. ص 405-402. ISAM 141531

- 100 DAFTARY, Farhad. Idris 'Imad al-Din and medieval Ismaili historiography. *Ferdowsi, the Mongols and the history of Iran: art, literature and culture from early Islam to Qajar Persia. Studies in honour of Charles Melville*. Ed. Robert Hillenbrand, A.C.S.Peacock and Firuza Abdullaeva. London & New York: Tauris, 2013, (International Library of Iranian Studies, 45), pp. 52-58. (1392-1438), born in Yemen.

idris imad al din
031227

22 Haziran 2015

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

20 Eylül 2014

- 927 IDRİS B.AL-HASAN, 'Imād al-Dīn. *The founder of Cairo: the Imam-caliph al-Mu'izz and his era. An English translation of the text on al-Mu'izz from Idrīs 'Imād al-Dīn's Uyūn al-akhbār.* Translated with annotations by Shainool Jiwa. London: Tauris & Institute of Ismaili Studies, 2013 (Ismaili Texts and Translations Series, 21). 304 pp.

İdris İmadeddin
051227

knowledge comes at the top, but lower forms are still forms of knowledge and should be respected and permitted. Indeed, they are the best that most people can attain. Ibn Tufayl's dramatic story has been much discussed and explored ever since he wrote it.

BIBLIOGRAPHY

Ibn Tufayl, *Hayy Ibn Yaqzan* (Living Son of the Vigilant), ed. L. Gauthier, Beirut: Catholic Press, 1936; trans. L. Goodman, *Ibn Tufayl's Hayy Ibn Yaqzan, a Philosophical Tale*, New York: Twain Publishers, 1972.

Further Reading

Conradi, L., (ed.), *The World of Ibn Tufayl: Interdisciplinary Perspectives on Hayy Ibn Yaqzan*, Islamic Philosophy, Theology and Sciences Series, vol. 24, Leiden: Brill, 1996.

Goodman, L. "Ibn Tufayl," in S. H. Nasr and O. Leaman (eds), *History of Islamic Philosophy*, ch. 22, London: Routledge, 1996, pp. 313-29.

Hawi, S., "Ibn Tufayl's Hayy Ibn Yaqzan, Its Structure, Literary Aspects and Methods," *Islamic Culture*, 47 (1973): pp. 191-211.

—*Islamic Naturalism and Mysticism: A Philosophical Study of Ibn Tufayl's Hayy Yaqzan*, Leiden: Brill, 1974.

Hourani, G. "The Principal Subject of Ibn Tufayl's Hayy Ibn Yaqzan," *Journal of Near Eastern Studies*, 15, 1 (1956): pp. 40-6.

OLIVER LEAMAN

IBN TURKA (d. 835/1432)

Sa'in al-Din 'Ali ibn Muhammad ibn Afdal al-Din Muhammad Turka al-Khujandi al-Isfahani, usually known as Ibn Turka,

started a trend in Shi'i philosophy that was to become the prevalent style. He merged the different philosophical approaches, namely, the Peripatetic, Ishraqi and Sufi, and so applied them at the same time to the issues he was discussing. He came from the Isfahan area, and had to leave for Samarkand when Tamerlane invaded, only returning after Tamerlane's death. Ibn Turka produced fifty-seven works on philosophy, including commentaries on IBN AL-'ARABI's *Fusus al-hikam* and other mystical texts. His best-known work is his *Tahbid al-qawa'id*, a commentary on Abu Hamid Muhammad al-Isfahani's *Qawa'id al-tawhid*, which itself is a Peripatetic analysis of Ibn al-'Arabi, thus establishing the trend of mixing the different philosophical techniques.

BIBLIOGRAPHY

Tahbid al-qawa'id (The Disposition of Principle), ed. S. Ashtiyani, Tehran: Muqadamah al-Tahqiq, 1976.

Further Reading

Bihbahani, S., "Ahwal wa athar-i Sa'in al-din Turka-yi Isfahani," in M. Mohaghegh and H. Landolt (eds), *Collected Papers in Islamic Philosophy and Mysticism*, Institute of Islamic Studies, Tehran Branch: McGill University, 1971.

Cooper, J., "From al-Tusi to the School of Ishahan," in S. H. Nasr and O. Leaman (eds), *History of Islamic Philosophy*, ch. 33, London: Routledge, 1996, pp. 585-96.

20 Temmuz 2015

OLIVER LEAMAN

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

IDRIS 'IMAD AL-DIN, Sayyid
(794-872/1392-1468)

An eminent Isma'ili theologian and historian as well as the supreme leader of the *da'wa*

دائرة المعارف بزرگ اسلامی جلد ہفتم تہران، ۱۳۷۵

ہند آمادہ کرد. در دوران پیشوایی نسبتاً طولانی ادریس، تلاشهای او به عنوان داعی مطلق، وی را در موفقیت دعوت طیبی در ناحیہ گجرات سہم گردانید (یوناوالا، همانجا؛ ایوانف، «ادبیات...»، 77-78؛ دفتری، 290-291).

شاید بتوان گفت آنچه توجه ادریس را به ہند جلب کرد حوادثی بود کہ در زمان عمومی او علی بن عبداللہ، ہجدهمین داعی مطلق، روی داد. زیرا در این زمان بہ سبب تک رویہای شخصی بہ نام جعفر و نیز بہ رہبری او، گروہ کثیری از پیروان آنان، از جماعت یُہرہ (یا بحرہ، شاخہ‌ای از مستعلویہ) در گجرات جدا شدند و بہ اہل تسنن پیوستند (برای آگاہی از تفصیل این وقایع، نک: میسر، 21-23).

برخی آثار ادریس کہ واکنشی در برابر تحولات جامعہ اسماعیلیان ہند در این دورہ بہ شمار می‌رود، از وجود گرایشهای غیر اسماعیلی و بروز انشعاب در جامعہ بھرہ خبر می‌دهد (نک: ایوانف، همان، 82). یونا والا بہ معرفی آثاری از ادریس دربارهٔ روزہ و ماہ رمضان پرداختہ، متذکر می‌شود کہ ادریس زمانی بہ تألیف این آثار دست یازید کہ جمعی از اسماعیلیان ہند، بر خلاف سنت فقہی عموم اسماعیلیان بہ جای محاسبہ و تقویم، رؤیت ہلال را در تعیین ایام ماہ صیام حجت دانستند (ص 174).

ادریس را باید آخرین نمایندہ برجستہ دعوت اسماعیلی در یمن بہ شمار آورد، زیرا پس از مرگ او سازمان دعوت اسماعیلیہ، دیگر نقش مؤثری در زندگی مردم این سرزمین نداشت (ہمدانی، «خلاصہ»، 211). وی در شبام درگذشت و تنی چند از پسران و نوادگانش، بہ ترتیب، بہ جانشینی او منصوب شدند (دفتری، همانجا).

آثار: ادریس را بزرگ‌ترین تاریخ نویس اسماعیلی دانستہ اند کہ توانست تاریخ دعوت را از آغاز تا زمان خود تدوین کند. ۳ اثر بزرگ تاریخی او از مہم‌ترین منابع تاریخ اسماعیلیان از سدهٔ ۵ تا ۹ ق بہ شمار می‌روند (EI², S؛ ہمدانی، «تاریخ...»، 136). اما نباید از او فقط بہ عنوان یک مورخ یاد کرد. اثر برجستہ او در مابعد الطبیعہ و علم باطن، یعنی زہر المعانی چکیدہ‌ای از آراء و نظریات اسماعیلی در سده‌های متأخر را ارائه دادہ است. ادریس اگر چہ در زمینہ فقہ اثری خاص پدید نیاورد، اما در لابہ‌لای آثارش توانایی خود را برای پاسخ گویی بہ مسائل فقہی آشکار ساخت (ہمدانی، «تاریخ»، «خلاصہ»، همانجا).

از ادریس آثار متعددی در تاریخ و عقاید، شناختہ شدہ کہ تقریباً ہمہ آنها تا بہ امروز در کتابخانہ‌های اسماعیلیان در ہند و یمن حفظ شدہ، و بیشتر آنها ہنوز بہ چاپ نرسیدہ است.

الف - چاپی: عیون الاخبار و فنون الآثار، جامع‌ترین اثر در تاریخ امامان اسماعیلیہ و سلسلہ خلفای فاطمی و همچنین حاوی اطلاعات ارزشمندی دربارهٔ شروع دعوت اسماعیلی در یمن و نیز

Baroda, 1938; *Judaica*; Massignon, L., «Inventaire de la littérature hermétique arabe», *Opera Minora*, Beirut, 1963, vol. I; Nöldeke, Th., «Hatte Muhammad christliche Lehrer?», ZDMG, 1858, vol. XII; Richardson, A., *An Introduction to the Theology of the New Testament*, London, 1958; Schmidt, N., «Traces of Early Acquaintance in Europe with the Book of Enoch», *Journal of the American Oriental Society*, New Haven, 1922, vol. XLII; id., «The Two Recensions of Slavonic Enoch», *ibid*, 1921, vol. XLI; Siggel, A., «Das Sendschreiben das Licht über das Verfahren des Hermes», *Der Islam*, Berlin/Leipzig, 1937; Steinschneider, M., «Die arabischen Uebersetzungen aus dem Griechischen», ZDMG, 1896, vol. L; Torrey, Ch., «Notes on the Greek Texts of Enoch», *Journal of the American Oriental Society*, New Haven, 1942, vol. LXII; Walker, J., «Who is Idris?», *Muslim World*, New York, 1966, vol. XVII; Weiser, A., *Introduction to the Old Testament*, London, 1961.

فرامرز حاج منوچہری

ادریس، بنی، نک: آل ادریس.

ادریس بن ادریس، نک: آل ادریس.

ادریس بن حسن، عمادالدین (۷۹۴-۸۷۲ ق/۱۳۹۲-۱۴۶۸ م).

نوزدهمین داعی مطلق و پیشوای شاخہ مستعلوی اسماعیلیہ در یمن و از برجستہ‌ترین متفکران و نویسندگان اسماعیلی مذهب. دربارهٔ ادریس همچون دیگر امامان مستعلوی یمن آگاہی چندانی در دست نیست و او تقریباً شہرت خویش را مدیون آثاری است کہ از خود بر جای گذاشتہ است.

ادریس در قلعہ شبام واقع بر یکی از قله‌های بلند کوهستان حراز در یمن کہ یکی از دژهای مستحکم اسماعیلیان بود، بہ دنیا آمد (یونا والا، 169؛ ہمدانی، «خلاصہ...»، 210). نسب او بہ قریش می‌رسید و از خانوادہ ولید بن عقبہ بود کہ از اوایل سدهٔ ۷ ق حدود ۳۰۰ سال، ریاست دعوت مستعلوی - طیبی را در یمن بر عہدہ داشتند (دفتری، 258؛ EI², S). نیای ادریس، علی بن محمد بن احمد، معروف بہ «والد الجمیع» نخستین حکمران قریشی نژاد، پس از انقراض صلیحیہا و ہمدانیا در آن منطقہ از یمن بود کہ در قلمرو دعوت اسماعیلی قرار داشت (ہمدانی، همانجا).

ادریس پس از عمویش علی بن عبداللہ از ۸۳۲ ق/۱۴۲۸ م پیشوایی اسماعیلیان را بر عہدہ گرفت و عنوان داعی مطلق یافت (یونا والا، همانجا؛ دفتری، 290). او نہ تنها نویسنده و متفکر، بلکہ مرد جنگ و سیاست نیز بود گفتہ اند کہ او بہ حملاتی بر ضد زیدیان صعده دست زد و توانست چند دژ از دست رفتہ اسماعیلی را باز پس گیرد. ادریس کہ سیاست سلف خود را دنبال می‌کرد، با بنی رسول در زبید متحد شد و بہ جنگ و دشمنی با زیدیان صنعا و دیگر نقاط یمن پرداخت. پس از بنی رسول ہم از حمایت و دوستی برادران ظاہری، علی و عامر کہ پس از بنی رسول بر یمن سفلئ مسلط شدند و حدود سال ۸۵۸ ق/۱۴۵۴ م عدن و زبید را تصرف کردند، برخوردار بود (ہمانجا).

ادریس بہ گسترش دعوت اسماعیلی در ہند توجہ خاصی نشان داد و زمینہ را برای انتقال تدریجی مرکز دعوت مستعلوی - طیبی از یمن بہ

(بطرزبورگ ۱۸۵۷م) اما ویرایش منقح این اثر به همت دکتر منوچهر ستوده انجام گرفته و بنیاد فرهنگ آن را منتشر کرده است (تهران، ۱۳۵۲ ش).

منابع: تاریخ خانی، الذریعة، ۲۵۰/۳-۲۵۱. حسن انوشه

تاریخ الخلفاء الفاطميين بالمغرب، اثری به عربی از داعی ادریس عمادالدین (۸۷۲م ق). مؤلف آن، که از بزرگترین داعیان فاطمی یمن پس از فروپاشی دولت فاطمی در مصر بود و ریاست آن مذهب را از سال ۸۳۲ تا هنگام مرگ به عهده داشته است (← داعی ادریس)، این کتاب را در تاریخ امامان فاطمی مغرب نگاشته است. کتاب مطالب خود را از سالهای ۲۶۸ ق و فعالیت‌های ابو عبدالله شیعی (۲۹۸م ق) (← ابو عبدالله شیعی) و نیز تلاش‌های ابوالقاسم عبیدالله المهدی بالله (۳۲۲م ق) در یمن و مغرب آغاز می‌کند و چگونگی تأسیس فاطمیان عبیدی را در مغرب و خلافت جانشینان المهدی و آنگاه چگونگی نفوذ دعوت فاطمی در مصر و انتقال خلافت و چیرگی جوهر بر مصر و وفات المعتز لدین الله به سال ۳۷۵ ق را به تفصیل گزارش می‌دهد. هر چند که مطالب کتاب عمدتاً از منابع پیشین، به ویژه از گزارش‌های قاضی نعمان (۳۶۳م ق) تهیه و تدوین یافته است، اما در گستردگی و توضیح پیوسته حوادث به ترتیب زمان وقوع رویدادها و شرح جزئیات زندگی و خلافت امامان فاطمی مغرب کم نظیر است و می‌تواند مأخذ قابل توجهی در تاریخ فاطمیان مغرب و دولت عبیدیان باشند. افزون بر آن، از گزارشات مهم کتاب، نقل شورش ابویزید مخلص بن کیداد نگاری (۳۳۶م ق) است. ابویزید، که رهبر فرقه نگاریه یکی از فرقه‌های فرعی اباضیان بود، از سالهای نخستین به قدرت رسیدن عبیدالله المهدی علیه دولت نو بنیاد فاطمی مغرب قیام کرد و پس از درگذشت المهدی، مؤسس سلسله، بر هجوم خود افزود و سرانجام در زمان خلافت القائم بامرالله (۳۳۴م ق) سرتاسر مغرب را تسخیر کرد و دولت عبیدی را به طور جدی در معرض فروپاشی قرار داد. اما سرانجام با رشادتها و پایداریهای اسماعیل المنصور بالله، سومین خلیفه فاطمی، شکست خورد و عبیدیان از زوال قطعی نجات یافتند. گزارش قیام ابویزید در منابع متعدد آمده است، اما در هیچیک از منابع به گستردگی و دقت تاریخ الخلفاء داعی ادریس منعکس نشده است. نویسنده، ضمن گزارش حوادث خلفای فاطمی، مطالب بسیار دقیق و روشنگری درباره قبایل مغرب به ویژه قبایل بربر و درگیریهای آنها باهم و به طور کلی حوادث آن سامان و جغرافیای مغرب میانه و ادنی، که برای شرق جهان اسلام غالباً ناشناخته و مبهم‌اند، آورده است که اینها بر اهمیت کتاب می‌افزاید. نیز در این کتاب مطالب فقهی و تفسیری قابل توجهی از آرای اسماعیلیان آمده است. این

خانقاهها- رهبر خانقاه و اعمال و نظامات خانقاهی- مسائل مربوط به مریدان و امور و اعمال داخلی خانقاه- ارتباطات خانقاهیان. در بررسی خانقاه و ویژگیهای این محل و این نهاد، نویسنده به مراسم و آیینهای پیش از اسلام چون آیین میتراپی، آیین زرتشتی، آیین بودایی و آیین مسیحی اشاره دارد و سپس جایگاههایی چون: رباط، مسجد، کوهگزینی و غارنشینی، صومعه، دویره، زاویه، مدرسه، تکیه لنگر و خرابات نیز به اختصار مورد بحث قرار گرفته است. دو سرآغاز کتاب نویسنده درباره محتوای اثر خود چنین اشاره دارد: «...این دفتر در مجموع عهده‌دار بررسی و شناخت خانقاه و مراکزی است که صوفیان در آنها اقامت کرده و به ریاضت و مجاهدت پرداخته‌اند. بررسی و شناخت کیفیت وجودی این مراکز یکی از راههایی است که می‌توان به وسیله آن به شناخت قسمتی از مسلک وسیع تصوف موفق گردید، زیرا تحقیق درباره کانونهایی که مریدان و سالکان در آنجا گرد آمده و به پیگیری مراسم خانقاهی می‌پرداخته‌اند، نکات بسیاری از مسائل مختلف آیین تصوف را روشن کرده و آگاهیهای فراوانی به دست می‌دهد».

تاریخ خانی، کتابی به فارسی در تاریخ سادات کیایی گیلان نوشته علی بن شمس الدین بن حاجی حسین لاهیجی این کتاب که گزارش رویدادهای چهل ساله گیلان از ۸۸۰ تا ۹۲۰ ق است به فرمان خان احمد خان، آخرین فرمانروای دودمان کیایی (۹۱۱-۹۴۳ق) نوشته شده است و تألیف آن از نیمه محرم ۹۲۱ تا نیمه صفر ۹۲۲ ق به درازا کشید. تاریخ خانی در سه باب تدوین گردیده که باب اول آن در شرح حوادث اواخر پادشاهی سلطان محمد کیایی (۸۵۱-۸۸۳ق) و کارکیا میرزا علی (۸۸۳-۹۱۰ق)، باب دوم آن درباره پادشاهی سلطان حسن (۹۱۰-۹۱۱ق) و عزل و قتل میرزا علی و کشته شدن سلطان حسن و باب سوم آن گزارش رویدادهای دوره پادشاهی خان احمد خان است. نثر کتاب تا اندازه‌ای دشوار و دارای ترکیبات و مفردات عربی مهجور و مصدرهای جعلی است. گذشته از واژه‌های گیلکی شمار زیادی لغات ترکی و مغولی نیز در آن راه یافته است. مؤلف گه‌گاه آیاتی از قرآن کریم و ابیاتی از اشعار فارسی و عربی بر سبیل انداز و تحذیر در کتاب وارد کرده است با اینهمه باید گفت که تاریخ خانی از منابع مهم تاریخ گیلان در اواخر قرن نهم و اوایل قرن دهم به شمار می‌رود و مطالبی در آن آمده است که در منابع دیگر به دست نمی‌آید. این اثر گذشته از اطلاعات تاریخی، آگاهیهای فراوانی درباره شیوه‌های جنگ و لشکر کشی در ناحیه گیلان و آداب و سنن مردم این ناحیه نیز به دست می‌دهد. تاریخ خانی نخستین بار به اهتمام برنهارد دورن، خاورشناس آلمانی تبار روس در ۴۰۴ صفحه با مقدمه‌ای به زبان آلمانی به چاپ رسیده است

al-Mawṣilī, in *Ars orientalis*, ii (1957); U. Scerrato, *Oggetti metallici di età Islamica in Afghanistan, II: Il Ripostiglio di Maimana*, in *AIUON*, N.S. xiv/2, Naples 1964; A. S. Melikian Chirvani, *Civures inédits de l'époque de Qā'ibāy*, in *Kunst des Orients*, vi/2 (1969), 119-24; B. Marshak, *Bronze ewer from Samarkant*, in A. A. Ivanov and S. S. Sorokín (eds.), *Srednyaya Aziya i Iran* ("Central Asia and Iran"), Leningrad 1972, 61-90 (with English summary); Abu 'l-Faraj al-'Ush, *A bronze ewer with a high spout in the Metropolitan Museum of Art*, in *Islamic Art in the Metropolitan Museum of Art*, ed. R. Ettinghausen, New York 1972, 191 ff.; J. Carswell, *Six tiles*, in *ibid.*, 101 ff. For a systematic discussion of the development of Islamic ewers with illustrations, see E. Baer, *Metal work in Islamic art and civilization* (forthcoming). (EVA BAER)

— **ICHTHYOLOGY** [see SAMAK].

— **İÇOGLAN** [see İÇ-OĞHLANI].

IDRİS B. AL-HASAN, 'IMĀD AL-DĪN, the last great exponent of the *Ismā'īlī da'wa* [q.v.] in Yaman, came from a prominent al-Walīd family of Quraysh which headed the *Musta'īlī-Ṭayyibī da'wa* since the beginning of the 7th/13th century. He was born in 794/1392 in the fortress of *Shībām*, a high peak of Mount *Ḥarāz* and a stronghold of the *Ismā'īlīs*. In 832/1428 he succeeded his uncle 'Alī b. 'Abd Allāh as the nineteenth *dā'ī*. Besides being a versatile author, he was also a politician and a warrior; he fought several battles against the *Zaydīs* of *Ṣāda*, thereby regaining control of several *Ismā'īlī* fortresses. He died on 19 *Dhu 'l-Kāda* 872/10 June 1468.

He is considered the most celebrated historian of the *da'wa*. His three historical works are the main sources for the history of the *Ismā'īlīs* from the 5th/11th century until the second half of the 9th/15th century. The first, *Uyūn al-akhbār*, in seven volumes, is the most comprehensive work on the history of the *Ismā'īlī imāms* and the *Fāṭimid* dynasty. It also contains valuable information on the beginning of the *da'wa* in Yaman and on the *Ṣulayhids* [q.v.]. The second work, *Nuzhat al-afkār*, in two volumes, deals with the *Ismā'īlī* history in Yaman, especially after the collapse of the *Ṣulayhids*, until the year 853/1449, and is considered to be the most important source for the three-hundred-year history of the *da'wa* there. The third work, entitled *Rawdat al-akhbār*, is a continuation of the preceding work, wherein the events are brought up to the year 870/1465. Both the latter works are of great importance, since they deal with contemporary events and shed light on an obscure period of *Yamanī* history.

In addition to panegyrics of the *imāms* and the *dā'īs*, his poetic *Diwān* contains some historical information. His work on *Ismā'īlī* doctrine entitled *Zahr al-ma'ānī* is regarded as the highest achievement on *ḥakā'ik* [q.v.] ever reached by the *Yamanī da'wa*. He also composed several refutations of *Sunnī*, *Zaydī* and *Mu'tazilī* doctrines. Most of his works have survived and have been preserved in private collections.

Bibliography: The main biographical sources are the author's own works mentioned above; see also *Ismā'īlī b. 'Abd al-Rasūl al-Madjdūc*, *Fihrist*, ed. 'Alī Naqī Munzawī, Tehran 1966, 34, 44, 73-7, 85, 97, 103, 150-1, 239-42, 270, 275-7; for a detailed description of his works and sources see *Ismail Poonawala, Bibliography of Ismā'īlī literature*, Malibu, Calif. 1977, 169-75.

(I. POONAWALA)

IDRİS B. AL-HUSAYN B. ABİ NUMAYY, ABŪ 'AWN, *Sharīf* of Mecca in the early 11th/17th century. He was born in 974/1566, and became *Sharīf* and governor of the *Ḥidjāz* in 1011/1602-3 after his brother Abū Ṭālib and in conjunction with his nephew Muḥsin. This division of power ended, however, in a fierce internal family dispute, apparently over Idrīs's retinue and followers (*khuddām*), and in 1034/1624-5 the family deposed Idrīs from the governorship of the *Ḥidjāz* in favour of Muḥsin. The conflict was resolved by a truce, during the time of which Idrīs promised to leave Mecca altogether. He now fell ill, and died and was buried at *Yātib* in the *Djābal Ṣhammar* (17 *Djumādā II* 1034/25 February 1625). Muḥibbī quotes extensively from the eulogistic poetry addressed to him in his heyday of power.

Bibliography: The main biographical notice is in Muḥibbī, *Khulāṣat al-aḥḥār*, Cairo 1284/1867-8, i, 380-4; see also 'Uḥmān b. Bishr al-Nadīdī, *'Umwān al-madīd fi ta'rīkh Nadjd*, Riyadh 1385-8/1965-8, i, 32; Aḥmad b. Zaynī Daḥlān, *Khulāṣat al-kalām fi bayān umarā' al-balad al-ḥarām*, Cairo 1305/1887-8, 64-6; Zirikī, *al-Aḥlām*, i, 266. (ED.)

XAL-IDRİSİ, DJAMĀL AL-DĪN ABŪ DJA'FAR MUḤAMMAD, B. 'ABD AL-'AZİZ B. ABİ 'L-ḲĀSİM (d. 649/1251), upper Egyptian author of Moroccan background who wrote, under the Ayyūbid sultan al-Malik al-Kāmil, his monograph on the monuments of *Djīza* (Gīza), the *K. Anwār uluww al-adīrām fi 'l-kashf 'an asrār al-ahrām*. The oldest extant version of this text is preserved in a copy commissioned by the Ottoman philologist 'Abd al-Kādir b. 'Umar al-Baghḍādī (d. 1093/1682) [q.v.], who compiled—on the basis of Idrīsī's writing—his own *K. Maḥṣad al-kirām fi 'ad jā'ib al-ahrām*.

Idrīsī's tract on the Pyramids is distinguished from the copious earlier and later writings on the subject by its systematic and concise structure, its comprehensiveness and the rigorous application of the techniques and standards of *ḥadīth* scholarship to his presentation. Each of the six chapters of the book is a complete short monograph. Ch. 1 deals with the genre of the pagan *'ad jā'ib* and their compatibility with the tenets of Islam; considerable space is devoted to the question why the Pyramids are not, or are only summarily, mentioned in the *Qur'ān*. Idrīsī vigorously defends the protection of the Pharaonic monuments. He names as witnesses for his standpoint the *Ṣaḥāba* who wrote pious graffiti on the Pyramids, settled and died in *Djīza* in the shadow of these pagan structures and "whose hands were not stretched out to them (sc. the Pyramids) in bad intent" (ms. Munich, Aumer 417, fol. 32a). He even contrives to declare *Djīza*, by virtue of the *Ṣaḥāba*'s presence, a "holy land" (*arḍ muḥaddasa*), and ranks the *ziyāra* to these *'ad jā'ib*—tokens of God's majesty and warning—as obligations incumbent upon every scholar coming to the area (*ṭalab al-'ad jā'ib*). More than once the book betrays signs of a strong local pro-Egyptian, quasi-*Shu'ūbī* bias: Idrīsī takes up the *topos* of the legendary intelligence of the Egyptians and skilfully intertwines it, firstly with the tradition (from a *Kitāb Masīsūn al-Rāhib*) that the dust of *Djīza* and of *Anṣinā*/*Antinoe*, another old Egyptian sanctuary, constitute a talisman which gives the people of Egypt their unique mental gifts; and secondly with the role of *Hermes* [see *HIRMİZ*], whom he introduced as the Greek warden of sagacity and wisdom, apart from his

Sayyid Ayman Fu'ād, avec la collaboration de Walker Paul E. et Pomerantz Maurice A., *The Fatimids and their Successors in Yaman. The History of an Islamic Community, Arabic Edition and English Summary of volume 7 of Idrīs 'Imād al-Dīn, 'Uyūn al-Akhbār*

London, New York, I. B. Tauris / The Institute of Ismaili Studies, 2002 (The Institute of Ismaili Studies / Ismaili Texts and Translations Series, 4). x + 109 p. + 397 p. (partie arabe).

C'est à la rencontre de deux « itinéraires » scientifiques et académiques que nous devons la publication du septième volume de la principale œuvre historique d'Idrīs 'Imād al-Dīn b. al-Ḥasan, un auteur yéménite ismaélien du IXe/XVe s. (794/1392-872/1468).

On connaît en effet l'intérêt porté depuis longtemps par Ayman Fu'ād Sayyid, éditeur du présent texte, à l'histoire du Yémen médiéval et à celle de la dynastie fatimide dans son contexte égyptien (*Al-Dawla al-fāṭimiyya fī Miṣr: tafsīr ḡadīd*, 2e éd., Le Caire, 2000). Le septième volume de *'Uyūn al-ahbār wa funūn al-ātār* permet de concilier ces deux domaines, en cherchant à retracer, entre le milieu du Ve/XIe s. et le milieu du VIe-XIIe siècle, tout à la fois l'histoire de la *da'wa* ismaélienne au Yémen, conduite par la dynastie ṣulayhīde, et les destinées d'un califat fatimide pris en des tourmentes successives. Toutefois, son intérêt ne s'arrête pas là. La présente édition est en effet le quatrième titre d'une collection lancée il y a peu par l'Institute of Ismaili Studies (Londres), intitulée « Ismaili Texts and Translations Series » et dirigée par Farhad Daftary. Dans la préface (p. IX-X), ce dernier justifie ainsi la place de l'ouvrage dans une collection qui vise avant tout à présenter le « riche héritage textuel » des ismaéliens dans toute leur diversité : le septième volume de *'Uyūn al-ahbār* est en effet « la source ismaélienne la plus importante sur les débuts de l'histoire de la *da'wa* musta'liite ṭayyibite au Yémen ».

Idrīs 'Imād al-Dīn, son auteur, n'est autre que le dix-neuvième *dā'ī muṭlaq*, la fonction la plus haute dans la hiérarchie de cette communauté ismaélienne née d'une double scission entre la fin du Ve/XIe s. et le premier tiers du VIe/XIIe s. Après la mort du calife al-Mustansīr, les ismaéliens du Yémen embrassèrent dans leur très grande majorité le parti de son fils al-Musta'li contre son autre fils Nizār, d'où leur première dénomination de musta'liite. Après l'assassinat de l'imam al-Āmir, la *da'wa* ismaélienne musta'liite connut néanmoins en son sein une autre scission, qui opposa les partisans de son très jeune fils, al-Ṭayyib – dont l'existence même est parfois contestée –, et de son cousin al-Ḥāfiẓ. Durant tout le VIe/XIIe s., le Yémen fut divisé entre ces deux obédiences. Pour les ṭayyibites, solidement installés dans les contreforts montagneux du Ḥarāz, à l'ouest du pays, l'imam connaissait une nouvelle phase d'occultation (*satr*). A partir de 1131, ce sont des *dā'ī muṭlaq* qui se succédèrent

à la tête de la communauté ṭayyibite et la dirigèrent au nom de l'imam. Il n'y a donc rien d'étonnant si les sept volumes de *'Uyūn al-ahbār*, qui contiennent l'histoire du Prophète, de 'Alī et des imams de sa lignée (sur ces derniers, voir les volumes IV à VI édités à Beyrouth par M. Ghālib entre 1973 et 1979), s'achèvent sur un long exposé de cette scission et sur l'argumentation fondant la légitimité d'al-Ṭayyib (p. 247 et suiv.).

C'est ce point de vue particulier, dû à la haute position de l'auteur au sein de sa communauté, qui fait tout à la fois la richesse de l'ouvrage, mais aussi ses limites. Une des principales tâches des *dā'ī muṭlaq* était de conserver le patrimoine manuscrit de la *da'wa*, transféré en partie de l'Égypte fatimide au Yémen à la fin du règne du calife al-Mustansīr. A ce titre, le *dā'ī* Idrīs a pu accéder à des sources de première main, notamment la correspondance officielle entre la *da'wa* égyptienne et celle du Yémen, recueillie en partie dans les *Siḡillāt al-mustansīriyya* (éd. 'Abd al-Mun'im Māḡīd, 1954). Sa narration contient de larges extraits, parfois même l'intégralité de lettres déjà connues par le volume des *Siḡillāt*, et de quelques lettres inédites. Il recueille aussi de nombreux poèmes (46 au total, se rapportant principalement aux deux principaux souverains ismaéliens du Yémen, 'Alī al-Ṣulayḥī et al-Malīka Arwa) et quelques sermons. Autre source précieuse, que nous ne connaissons pour l'instant que par l'intermédiaire Idrīs, la *Sīra* du *dā'ī* al-Mukarram al-Ṣulayḥī, second souverain ismaélien du Yémen (459/1067 – 477/1084). Le recours à cet ensemble de documents permet au *dā'ī* Idrīs de nuancer sur certains points le récit offert par la chronique bien connue de 'Umāra al-Yamanī, *Al-Mufīd fī ahbār Ṣan'a' wa-Zabīd* (éd. Muḥammad b. 'Alī al-Akwā', Le Caire, 1967), composée dans la seconde moitié du VIe/XIIe siècle et largement citée dans les chroniques yéménites postérieures. Si le travail de l'auteur présente un intérêt certain pour l'histoire du Yémen de l'établissement de la dynastie ṣulayhīde en 439/1047 à la mort d'al-Malīka al-Sayyida en 532/1138, il n'en va pas de même pour l'histoire de l'Égypte fatimide. Le traitement est ici beaucoup plus superficiel, le récit des événements peu précis ou confus, car reposant sur un nombre limité de sources narratives.

La construction de l'ouvrage confirme ce déséquilibre (les séquences égyptiennes sont décalées vers la droite) :

p. 3-36 : Débuts du règne de 'Alī b. Muḥammad al-Ṣulayḥī, fondateur de la dynastie ṣulayhīde au Yémen (439/1047 – 455/1063) ;

p. 36-98 : Règne de l'imam al-Mustansīr à partir de l'arrivée d'al-Mu'ayyad fī'l-Dīn au Caire en 439/1047 jusqu'à la sécession d'Ibn Badīs en Ifriqiya en 455/1063. Idrīs insiste particulièrement sur le rôle d'al-Mu'ayyad dans la lutte contre les Saljūqides ;

p. 98-117 : Fin du règne de 'Alī al-Ṣulayḥī (455/1063 – 459/1067) ;

p. 117-161 : Règne de son fils al-Mukarram (459/1067 – 477/1084) ;

(ITM) (091227)

Adris, Amaladdin (Kafah)

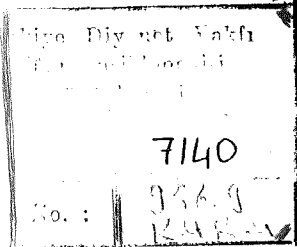
عيون الأخبار وفنون الآثار

في فضائل الأئمة الأطهار
السبع - الخامس

تأليف

الداعي المطلق ادريس عماد الدين القرشي

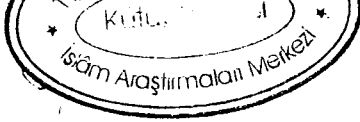
المتوفى سنة ٥٨٧٢ هـ

محققه وکتاب مقدسته
الدكتور مصطفى غالب

دارالاندلس

للطباعة والنشر - بيروت

سلسلة التراث الفقهية

حيون الأئمة وفنونهم

في فضائل الأئمة الأطهار،

السبع السّادس

تأليف
الدّاعي المطلق
أدريس عماد الدين القرشي
المتوفى سنة ٨٧٢ هـ / ١٤٦٧ م

حقيقه وكتب مقدمته

الدكتور مصطفى غالب

دار الأندلس

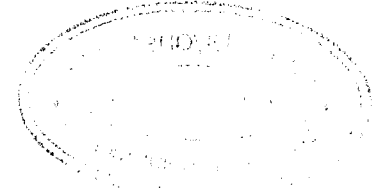
للطباعة والنشر والتوزيع

14/2/1996
Bejan

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Demirbaş No:	46921
Tasnif No:	961 IDR.4

— IDR's İMAMUDDİN

091252

Ya'la'wi
961. IDR. T.
İSAM.

27 SUBAT 1997

ذخائر التراث العربية الإسلامية, مج. الأول, ١٩٨١/١٤٠١.

[y.y : y.y], ص. 324. ISAM 95809.

ادريس عماد الدين
الداعي ادريس عماد الدين الانف القرشي من علماء الاسماعيلية
(٨٧٢ هـ)

١ - هيون الاخبار وفتون الآثار *

- تحقيق : مصطفى غالب *

بيروت ، دار التراث الفاطمي ، ١٩٧٣ م ، (السبع الرابع) *

علي رضا قره بلوط, معجم المخطوطات الموجودة في مكتبات
استانبول و أناطولي, الجزء الأول, [y.y.,t.y.] , İSAM 141806

س. 291

08 NISAN 2006

0865 - إدريس بن حسن بن عبد الله بن علي بن
محمد بن خاتم عماد الدين القرشي المؤرخ الطيبي
اليمني من دعاة الإسماعلية المعروف بالداعي اليمني
المتوفى في حدود سنة 1468/872
(أنظر: معجم المؤلفين 216/2 ؛ الزركلي 279/2)
من تصانيفه :

1 - نزهة الأفكار وروضة الأخيار في ذكر من قام
باليمن من الملوك الكبار والدعاة الأخيار - في التاريخ
جامعة استانبول رقم 3521 ورقة 285 ؛